

Contextueel Bijbellezen

DE NIEUWTESTAMENTISCHE BRIEF

Inhoud

1. Omschrijving	4
1.1 Inleiding	5
1.2 Persoonlijk of publiekelijk	5
1.3 Traktaat of gelegenheidsbrief	6
2. De structuur	8
2.1 Opbouw	9
2.1.1 <i>Standaardindeling</i>	9
2.1.2 <i>Afwijkingen</i>	10
2.2 Gedachtestroom	10
3. Aanpak	12
3.1 Lezen	13
3.2 Uitleggen.....	14
3.2.1 <i>Historische context</i>	14
3.2.2 <i>Literaire context</i>	15
3.4 Toepassen	20
3.4.1 <i>Uitgangspunten</i>	21
3.4.2 <i>Regels</i>	22
3.4.3 <i>Directe toepassingen</i>	24
3.4.4 <i>Indirecte toepassingen</i>	25
3.4.5 <i>Extraherende toepassingen</i>	26
4. Bijbelstudie	28
4.1 Individueel.....	29
4.2 Groepsgewijs	30

- 1. Omschrijving**
- 2. Structuur**
- 3. Aanpak**
- 4. Bijbelstudie**

1. Omschrijving

1.1 Inleiding

1.2 Persoonlijk of publiekelijk

1.3 Traktaat of gelegenheidsbrief

1.1 Inleiding

Binnen literaire genres bestaan vele varianten. Voor de uitleg en toepassing van de tekst is het daarom belangrijk om ons niet vast te pinnen op een bepaald type literatuur. Zo is het ook met brieven. Er bestond in de eerste eeuw een gebruikelijke briefvorm. Een schrijver houdt zich niet altijd strikt aan vormen – soms met een specifieke reden – en we moeten niet proberen om zijn tekst in een vastomlijnd kader te proppen dat hijzelf niet heeft gebruikt. Bijvoorbeeld: Paulus' brief aan de Galaten bevat niet het gebruikelijke dankgebed aan het begin. Dat is een constatering bij het lezen van de brief. We hoeven dan niet op zoek naar een gedeelte dat we dan toch als dankgebed willen formuleren. Toch zullen we het document als brief omschrijven.

Voor de interpretatie van een brief is het zinvol om iets van het karakter van de brief in de omschrijving van het genre mee te nemen, bijvoorbeeld "persoonlijk" of "publiekelijk". Hier komen we op terug in de volgende paragrafen. Een brief kan ook lijken op een opstel over bepaalde thema's, of kan juist een sterk verband hebben met gebeurtenissen of toestanden; oftewel, is een brief meer een traktaat, of is het een gelegenheidsbrief? Verder kunnen we de algemene toon omschrijven, bijvoorbeeld streng, bezorgd of bemoedigend. Als laatste kunnen we brieven indelen volgens bepaalde perioden. Dat kunnen perioden zijn in de geschiedenis, of perioden in het leven van de schrijver, bijvoorbeeld de periode waarin Paulus gevangen zat. De hoofdregel bij de omschrijving van het genre is dat de tekst zelf leidend is, niet onze kennis van literaire genres.

1.2 Persoonlijk of publiekelijk

De brief van Paulus aan Titus is een persoonlijke brief. De brief aan de Efeziërs draagt een algemener of een meer publiekelijk karakter.

Bij een persoonlijke brief is het nodig om onderscheid te maken tussen wat direct aan de ontvanger gericht is en wat de opdracht is voor de ontvanger, die deze moet uitvoeren ten aanzien van een derde partij. Ook is het van belang om te zien in welke hoedanigheid de schrijver schrijft en de ontvanger de brief heeft gekregen. De lezer kan zich niet zomaar identificeren met de schrijver, noch met de ontvanger. Bijvoorbeeld: niet elke jonge gelovige kan zich op grond van de brieven aan Timotheüs een gezaghebbende rol toe-eigenen.

1.3 Traktaat of gelegenheidsbrief

Willen we de inhoud van een nieuwtestamentische brief correct of in ieder geval op een betrouwbare manier interpreteren, dan moeten we speuren naar de reden waarom de schrijver de brief geschreven heeft. De historische context speelt daarbij een rol (zie 3.2.1) en eventueel wetenschappelijk bewezen redactiewerk (tekst- of redactiekritiek). Aannames kunnen beter buiten beschouwing gelaten worden; ze gaan al gauw een te grote druk uitoefenen op de interpretatie. Als de geschiedenis van het geschrift onbekend is, mogen we ervan uitgaan dat de Heilige Geest het niet nodig vindt dat kennis hieromtrent openbaar wordt. Maar anders is een studie van de gelegenheid waarin en waarvoor de brief geschreven werd mede bepalend voor de context en dus voor de interpretatie en de toepassing. We gaan dus in de eerste plaats in het geschrift zelf zoeken of er aanwijzingen zijn voor de aanleiding.

Niet alle nieuwtestamentische geschriften, de evangeliën, Handelingen en Openbaring buiten beschouwing gelaten, zijn gelegenheidsbrieven. Sommige geschriften hebben een algemener karakter en zijn bedoeld om rondgestuurd te worden in een wijdere omgeving. Ze zijn meer een soort traktaat of brochure dan een brief. In dergelijke gevallen kunnen wel tendensen opvallen, zoals

bepaalde invloeden vanuit de maatschappij of de tijdgeest. Dit zijn factoren die mede de context bepalen.

Zowel bij gelegenheidsbrieven als bij traktaten is het dus zaak om naast een literaire een historische context te schetsen. Daarna kunnen we van start met de exegese en daarna gaan we de boodschap van het Woord van God in onze tijd en cultuur toepassen. Steeds willen we voorkomen dat we verzen uit hun context halen en ze gebruiken om onze eigen ideeën kracht bij te zetten.

2. De structuur

2.1 Opbouw

2.2 Gedachtestroom

2.1 Opbouw

Hoe heeft de schrijver zijn brief opgebouwd? Hij heeft een bepaalde boodschap (soms meervoudig) en hij wil zijn brief zodanig structuur geven dat die boodschap goed overkomt. De structuur van een nieuwtestamentische brief volgt over het algemeen de indeling van een normale eerste-eeuwse brief, die we de standaardindeling zullen noemen.

2.1.1 *Standaardindeling*

Een brief heeft standaard de volgende indeling:

A briefhoofd

In het briefhoofd staan de schrijver(s) en de geadresseerde(n). Het wordt meestal afgesloten met een zegenwens.

B dank/gebed

De schrijver geeft, normaal gesproken in het kort, complimenten aan de geadresseerde(n) en spreekt zijn wensen of gebed uit; vaak verwerkt de schrijver in deze inleiding al de thema's of onderwerpen die hij in de inhoud gedetailleerd wil behandelen. Hij laat in zijn dank en gebed al doorschemeren wat de redenen zijn waarom hij schrijft. De nieuwtestamentische briefschrijver richt zich in zijn dankbetuiging allereerst op God en maakt dit gedeelte tot een aanbedding, soms met inbegrip van een zogenaamde doxologie, een soort verheerlijkingsformule.

C brieftekst

In dit gedeelte behandelt de schrijver zijn onderwerpen, die soms duidelijk verband met elkaar hebben, maar soms ook niet. Soms is er sprake van een duidelijke ontwikkeling in de argumenten van de schrijver, maar het komt ook voor dat bepaalde thema's vanuit verschillende hoeken belicht worden. In de inhoud blijkt dat de schrijver in zijn dank/gebed de lezer al heeft voorbereid op zijn onderwerpen.

D afsluiting

De schrijver brengt groeten over, legt uit wat zijn plannen zijn met betrekking tot verblijf en reizen en kan soms terugkomen op zijn hoofdpunten. Hij sluit af met een zegenwens of laatste aansporing.

Nu gaan we kijken of die onderdelen ook terug te vinden zijn in de brief die we gaan bestuderen. Als dat lukt, hebben we meteen een grove indeling van het geschrift te pakken, waarop we de interpretatie later kunnen baseren. De vergelijking kan in tabelvorm weergegeven worden, bijvoorbeeld:

Onderdeel	Standaardindeling	Galaten
A	schrijver	1:1-2
	lezer	1:2
	zegenwens	1:3-5
B	dank/gebed	–
C	brieftekst	1:6-6:17
D	groeten	–
	reisplannen	–
	zegengroet	6:18

2.1.2 Afwijkingen

Uit het voorbeeld hierboven blijkt dat niet elke brief is opgebouwd volgens de standaardindeling. Doordat de schrijver er bewust van afwijkt, gaan zaken opvallen, om zijn boodschap zo duidelijk mogelijk te maken. Dat kan de manier zijn waarop de schrijver zich bekendmaakt of zijn beschrijving van de geadresseerden of de lengte en het gewicht van het dankgebed. Hij kan zich ook bedienen van andere genres, zoals poëzie of apocalyps.

2.2 Gedachtestroom

De schrijver zal geprobeerd hebben om zijn gedachten logisch en stap voor stap vorm te geven. De ene gedachte volgt uit de

andere. Dat geldt voor alle brieven. Een aanslag motorrijtuigenbelasting zal eerst de reden opgeven van de brief en vervolgens het bedrag bekendmaken dat betaald moet worden op grond van de opgegeven reden en daarna de geadresseerde vertellen hoe hij bezwaar kan aantekenen tegen de beslissing. Ambtenaren worden getraind om een brief zo op te stellen dat deze voor iedereen begrijpelijk is. Gedachtesprongen mogen niet te groot zijn. Zo denkt de schrijver van een nieuwtestamentische brief ook. We mogen ervan uitgaan dat de Heilige Geest hem geholpen heeft zijn gedachten te formuleren, zodanig, dat ze voor de lezer die hij in gedachte heeft, vrijwel moeiteloos te volgen zijn. De schrijver zal bijvoorbeeld nooit schrijven: "We gingen op reis naar Rome, dus schrijf ik deze brief." Er is in deze zin geen logica te ontdekken, althans, niet door de lezer. Misschien vindt de schrijver het zelf wel heel logisch, maar de lezer heeft er niets aan. We mogen er dus van uitgaan dat de verbanden tussen de verschillende tekstgedeelten voor de oorspronkelijke lezer duidelijk waren, inclusief implicaties, dat wil zeggen indirecte bedoelingen. Het is de kunst, vooral nu we een vertaling (en dus een interpretatie) lezen van de oorspronkelijke tekst, om die verbanden te vinden en onder woorden te brengen.

In het algemeen geldt: de Bijbel, Gods Woord, is openbaring; God heeft alles laten optekenen wat nodig was om de mens zijn plan van verlossing in zijn Zoon Jezus Christus duidelijk te maken. Gods Woord bevat dus geen "verborgenheden" die nog geopenbaard moeten worden, geen diepere lagen die alleen door veel gebed te ontdekken zijn. Sterker nog: als iemand claimt dat zijn uitleg de juiste is met een beroep op zijn gebed, is het gerechtvaardigd om hier vraagtekens bij te zetten, ondanks het feit dat gebed onmisbaar is bij het lezen van de Bijbel.

3. Aanpak

3.1 Lezen

3.2 Uitleggen

3.3 Toepassen

3.1 Lezen

- In één keer en hardop, tussenkopjes overslaan
De meeste brieven zijn in één keer door te lezen. Doen we dit hardop, dan dwingen we onszelf tot een bepaalde intonatie en klemtoon, zodat de bedoeling van de tekst al wat duidelijker wordt dan wanneer we alleen onze ogen over de tekst laten dwalen. Ook moeten we de indeling die de redactie gemaakt heeft, in hoofdstukken en verzen, vergeten. Dat betekent ook dat we de tussenkopjes, de zogenaamde perikoopkopjes, overslaan.
- Romeinen, 1 en 2 Korinthiërs en Hebréeën
De brieven aan de Romeinen, Korinthiërs en aan de Hebréeën zijn lastig in één keer te lezen. Zie hoeveel tekst je in een uur kunt lezen en verdeel de brief dan in gelijke leesblokken van een uur.
- Lees de brief nogmaals
Bij de tweede en volgende lezingen hebben we pen en papier of een computer in de aanslag. Nu maken we tijdens het lezen allerlei aantekeningen en stellen we zoveel mogelijk vragen. Het is nuttig om bij de tweede en volgende lezingen verschillende vertalingen naast elkaar te gebruiken. Aantekeningen en vragen kunnen de volgende elementen bevatten:
  - aanwijzingen voor de indeling, zoals
    - voegwoorden van tijd, reden, oorzaak en gevolg, toevoeging
    - formuleringen van gebed en dankzegging
    - aansporingen en vermaningen (gebruik van gebiedende wijs)
    - zegenwensen en doxologieën
  - aanwijzingen voor de aanleiding
    - wie zijn de hoofdpersonen?
    - wat zijn de aanspreekvormen, oftewel, wie worden er bedoeld met "ik", "u" (enk.v.), "wij", "u" (meerv.) en "zij"?

- hoe komt de schrijver aan de informatie?
- noemt de schrijver specifieke gevaren of dwalingen?
- aanwijzingen voor thema's
  - wat zijn veelvuldig gebruikte woorden of zinsneden?
- moeilijke passages
  - noteer passages die je niet snapt wat betreft taal of betekenis
  - noteer passages waarvan je het verband niet ziet met voorgaande of erop volgende tekst
- de toon van de schrijver
  - is de toon constant of verandert die?

3.2 Uitleggen

3.2.1 Historische context

- Ontstaansgeschiedenis
  - hoe is de brief tot stand gekomen?
    - wat is de geschiedenis van de geadresseerde(n)
    - wat de historische relatie tussen de schrijver en de geadresseerden?
    - wat is de relatie tussen de schrijver en eventueel andere personen of groeperingen die in de brief worden genoemd?
- Andere Bijbelgedeelten die van belang zijn voor de historische context (kruisverwijzingen > [Accordance](#))
  - zijn er andere Bijbelboeken die een direct verband hebben met de brief?
  - welke andere Bijbelboeken worden geciteerd, op welke andere Bijbelgedeelten worden toespelingen gemaakt of welke andere Bijbelgedeelten hebben duidelijk invloed op de schrijver en de brief?
- Sociologische, economische en politieke factoren (uit de tekst zelf)
- Externe bronnen (eventueel) voor achtergrondinformatie

- Atlassen (biblehub.com, [Accordance](#), etc.)
- Bijbels handboek
- Internet, encyclopedieën
- Exegetische commentaren
- Vragen die je jezelf kunt stellen:
  - in welke geschiedkundige periode is de brief waarschijnlijk geschreven?
    - wie was er aan de macht?
    - wat was de maatschappelijke structuur?
    - welke politieke gebeurtenissen zijn er bekend?
    - is er armoede of welvaart?
    - hoe is de bevolking samengesteld en hoe is de verstandhouding tussen Joden en heidenen?
    - is er vervolging?
  - wat is de geografie/topografie?
    - wat is er bekend van de stad of streek waar de schrijver en de geadresseerden zich bevinden?
    - hoe was de infrastructuur?
    - wat was de handel en industrie?

3.2.2 Literaire context

Het voorwerk dat we gedaan hebben bij de tweede en volgende lezingen door allerlei vragen te stellen ten aanzien van de tekst, thema's, gedachtegang, indeling en aanleiding, gaan we nu structuur geven.

3.2.2.1 OPBOUW

De vergelijking van de brief met de standaardindeling levert een grove indeling op. Binnen de delen gaan we nu onderverdelingen aanbrengen. Eerst stellen we vast welke de verschillende paragrafen zijn. Het komt voor dat de redactie van een vertaling midden in een paragraaf een scheiding heeft aangebracht, dus deze stap

vereist wat studie. Het idee is om in het bouwwerk de afzonderlijke stenen te ontdekken en te zien hoe die stenen aan elkaar gemetseld zijn, met andere woorden, we zoeken:

- De inhoudelijke relatie tussen de paragrafen:
  - let op voegwoorden, vooral op die van reden, die van oorzaak en gevolg en van vergelijking, zoals:
    - daarom, hierom, want, omdat, dus, maar (echter), daarentegen, (even)zo
  - let op tegenwoordige deelwoorden
    - ze geven vaak de basis aan waarop de schrijver een volgend argument baseert (bijvoorbeeld: “dit wetende ...”). Vertalingen vanaf 1970 hebben tegenwoordige deelwoorden vertaald met behulp van voegwoorden en er dan een korte bijzin van gemaakt (bijvoorbeeld: “nu u dit weet ...”); het is daarom raadzaam om een oudere vertaling te raadplegen naast een recentere vertaling.
  - let op literaire stijlfiguren, zoals
    - retorische vragen, beeldspraak, overdrijving en ironie
    - chiasmen
    - inclusio’s
- De inhoudelijke relatie tussen de delen:
  - komt het onderwerp dat de schrijver behandelt in het brieftekstgedeelte ook voor in de andere delen van de brief? Zo ja, is er verschil in behandeling?
- De omschrijving van de persoonsvormen
  - Wie bedoelt de schrijver met “ik” of “wij”?
    - Het komt voor dat de schrijver met “ik” niet zichzelf bedoelt, maar zichzelf neemt als algemeen vertegenwoordiger van de mensheid. Dat is niet altijd even duidelijk!
    - Soms bedoelt de schrijver met “wij” zichzelf, soms degenen die hij vertegenwoordigt (de gezamenlijke

schrijvers, gelovigen van Joodse komaf), of zichzelf plus de geadresseerden samen. Dat is evenmin als bij "ik" niet altijd even duidelijk!

- Wie bedoelt de schrijver met u?
  - Is het enkelvoud (jij) of meervoud (jullie)?
  - Wordt met "u" de geadresseerde(n) bedoeld of verwijst de schrijver naar "u" in algemenere zin?
- Worden personen of groepen indirect aangesproken?
  - Het is bijvoorbeeld goed mogelijk dat, als Jakobus de rijken vermaant (in Jak. 5), hij indirect de armen bemoedigt.

3.2.2.2 DEFINITIEVE INDELING

Is de gedachtestroom duidelijk, dan kan aan de hand van kernbegrippen uit die gedachten een definitieve indeling gemaakt worden, bijvoorbeeld:

Efeze:

Kerngedachte: bezorgdheid over de gevangenschap van Paulus is niet nodig; zij is juist een bewijs dat het Koninkrijk van God baan breekt. Echter, wil de gemeente standhouden te midden van de machten van de duisternis, dan is het nodig om als "kinderen van het licht" te leven, in het besef hoe groot de overwinning van Jezus Christus is, hoe hoog zijn positie en hoe verstrekkend zijn werk van verzoening. Gedrag dat dit "erfenisleven" (het leven volgens het Koninkrijk van God) weerspiegelt (4:1), is de noodzakelijke, maar ook logische consequentie ("Zo heeft u Christus niet geleerd!"), namelijk een gedrag in eenheid (tussen Joodse en heidense christenen), liefde en heiligheid, zowel in het samenkomen als gemeente als thuis.

We zouden deze kerngedachte kunnen uitwerken rond het thema "de erfenis", of misschien beter "de strijd rond de erfenis". Een grove indeling komt er dan als volgt uit te zien:

Deel	Omschrijving	Gedeelte
A	briefhoofd	1:1-2
	schrijver: Paulus	1:1
	lezers: heiligen en gelovigen in Christus Jezus (in Asia?)	1:1
	zegenwens	1:2
B	dank/gebed: lof, dank en gebed rondom de erfenis	1:3-3:21
B.1	lofzang voor de erfenis, zeker gesteld in Christus, te midden van tegenstand	1:3-14
B.2	dank en gebed om meer begrip van de erfenis en haar gevolgen	1:15-3:21
C	brieftekst: weerspiegeling van het leven in de erfenis van Gods Koninkrijk	4:1-6:17
C.1	wandel in de gemeente(samenkomsten)	4:1-5:21
C.2	wandel thuis	5:22-6:9
C.3	volharding in de strijd naar de verwezenlijking (en verkondiging) van de erfenis	6:10-20
D	afsluiting	6:21-24
	instructies voor de publicatie van de brief: via Tychikus	6:21-22
	reisplannen (geen; Paulus zit gevangen)	–
	zegengroet	6:23-24

Er zijn honderden andere manieren om de brief in te delen. We zouden bijvoorbeeld ook de frase "in Christus" als uitgangspunt kunnen nemen. Het gaat er maar om dat de inhoud op een verantwoorde manier gedekt wordt. Lees de hele brief nog een keer en beoordeel dan of het schema klopt. Wringt de schoen hier en daar, dan weten we dat we de brief beter moeten lezen, waarna we het schema aanpassen. Na een grondige studie kan het schema verfijnd worden, met meerdere onderverdelingen. Naarmate het inzicht vordert wordt het schema aangepast, iets wat een leven lang door kan gaan. We maken drie opmerkingen bij dit voorbeeld, als resultaat van een kritische blik naar het schema:

- Volgens deze indeling is het dank/gebed-gedeelte in verhouding lang; daar staat tegenover dat Paulus zeer lange zinnen gebruikt en dus wat gedachtegang betreft geen uitvoerig betoog heeft. Het is dus des te belangrijker in dit gedeelte om de kern vast te houden en niet te verzanden in details.
- In C3, 6:10-20, komt het woord erfenis niet voor. Dat maakt het schema wat gekunsteld, zou je zeggen. Maar waarschijnlijk

is elk soortgelijk schema op een of andere manier gekunsteld. Bovendien is het te verdedigen dat de geestelijke strijd en volharding die in dit gedeelte centraal staan, betrekking hebben op de erfenis in het Koninkrijk van God, met de context van de hele brief in gedachte. De brief eindigt met waar hij mee begint: de macht van de Here Jezus ten opzichte van de machten van de duisternis. Paulus spreekt over “de wereldbeheersers *dezer* duisternis” en “de boze dag”, waarmee hij gelovigen het tijdelijke van de situatie onder de aandacht brengt tegenover de toekomstige heerlijkheid (de “dag der verlossing”, 4:30, 1:14). Het “schild des geloofs” en de “helm des heils” hebben directe betrekking op de komende erfenis in het Koninkrijk van God.

- Tussen C.1 en C.2 staat een stippellijn, omdat Paulus (waarschijnlijk betekenisvol, zie onder 3.4.2) geruisloos van het één in het ander overgaat. De zin loopt van 5:18 door in 5:22, tot in vers 23, waarbij Paulus gebruik maakt van een serie tegenwoordige deelwoorden, die allemaal terugwijzen naar de vermaning om voortdurend vervuld te zijn met de Geest (5:18). In 5:22 staat in de grondtekst geen werkwoord, maar wordt het werkwoord geleend uit 5:21 (het tegenwoordig deelwoord “onderdanig zijnde”); van een harde scheiding is geen sprake.

Kunnen we nog geen gedachtestroom volgen, dan moeten we niet proberen de tekst in een bepaald stramien te gieten dat de schrijver niet gebruikt heeft. We noteren voorlopige conclusies en komen er later op terug. Omdat het gezond is om van alle Bijbelboeken enig begrip te krijgen, moeten we onze brief laten rusten en met een ander Bijbelboek verdergaan.

3.2.2.3 SAMENVATTING

Vat de brief nog eens samen. Deze samenvatting zal vaak een uitgebreide versie zijn van de kerngedachte.

3.2.2.4 SUGGESTIES MOEILIJKE PASSAGES

- Vertalingen naast elkaar leggen
  - geef een opsomming van verschillende mogelijkheden van interpretatie, maar geef ook aan wat het nooit kan betekenen (eliminieren of wegstrepen)
- Altijd passend in de context
  - de context van de paragraaf van de moeilijke passage en ook die van de hele brief zijn bepalend voor de betekenis en sluiten bepaalde mogelijke betekenissen uit, zodat er meestal maar twee of drie mogelijke interpretaties overblijven.
- Check exegetische commentaren (geen expositie!)
  - Het raadplegen van exegetische commentaren is altijd de laatste stap. Belangrijk hierbij is de lijn te volgen die geleid heeft tot de keuze van de commentator, die, als het goed is niet begint met een theologisch standpunt, maar uitgaat van de tekst en altijd interactie pleegt met collega's.
  - Er is veel materiaal beschikbaar in het Engels en helaas weinig in het Nederlands. Raadpleeg overzichten om erachter te komen wat goede commentaren zijn (A Guide to Biblical Commentaries & Reference Works, John F. Evans, bestbible-commentaries.com)
- Soms moeten we toegeven dat we er niet uitkomen en dat de keuze die we maken eigenlijk niet klopt met wat er staat. Dat betekent dat we er hoe dan ook ooit op terug moeten komen. De constatering dat een Bijbelgedeelte eigenlijk niet past in ons denken over God, behoudenis, de gemeente van Jezus Christus, enzovoort, kan verstrekkende gevolgen hebben.

3.4 Toepassen

Exegese van een stuk tekst is hard werken en puzzelen met grammatica, betekenis van woorden, stijlfiguren, metaforen en, niet te vergeten, verbanden. Hebben we die klus naar redelijke

tevredenheid geklaard, dan komt de onvermijdelijke vraag: "Dus ...?" Met andere woorden, wat is Gods boodschap aan ons? Tot welke actie of gedragsverandering roept hij ons op? Exegese is een kwestie van een tekst snappen. Maar bij de vraag hoe we de tekst moeten of kunnen toepassen, komen we op glibberig terrein. We stellen daarom voor om ons aan een aantal regels te houden, zonder te stellen dat dit de enig juiste zijn. Ze geven ons een veilig kader waarbinnen we ons de rest van ons leven kunnen begeven. In de beperkte tijd van ons bestaan zullen de meesten van ons niet snel aan een andere didactiek toe kunnen komen, als we hier voor kiezen.

3.4.1 Uitgangspunten

Bestuderen we een nieuwtestamentische brief, dan willen we als uitgangspunt nemen dat we de boodschap gaan toepassen op twee terreinen van ons leven, die overigens onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn:

- Het kennen van de Here Jezus – Joh. 5:39-40
- De aanzet tot geestelijke groei – 2 Tim. 3:16

Neem bijvoorbeeld weer de brief van Paulus aan de Efeziërs. De toepassing is eenvoudig, zou je zeggen, omdat er in 4:1 gesproken wordt over een levenswandel die waardig moet zijn aan de roeping waarmee we geroepen zijn. Maar, haal je zo'n tekst uit zijn verband, dan zou je onwillekeurig kunnen gaan denken dat er in je wandel met de Heer een soort certificaat gehaald moet worden. Maar dat is niet Paulus' bedoeling. Hij bidt juist om een beter begrip van het "certificaat" dat de gelovige door genade in Christus ontvangen heeft en verzegeld is met de Heilige Geest. Vervolgens legt hij uit wat voor leven daar bij hoort. De toepassing van de tekst moet dus helemaal in lijn zijn met de complete inhoud van de brief.

3.4.2 Regels

Uit de exegese van de tekst volgt niet automatisch de boodschap. Al lezend moeten we erachter komen wat de intentie is van de schrijver. Er was eens een prediker die van een bepaald tekstgedeelte uit een brief van Paulus beweerde dat Paulus dit en dat wel zei, maar eigenlijk het tegenovergestelde bedoelde. De eerste reactie was verontwaardiging: hoe durft iemand zoiets te beweren? Maar toch mogen we die mogelijkheid niet uitsluiten. Een scholier komt van een klassenfuif thuis en op de vraag van zijn ouders hoe het was, antwoordt hij: "Ontzettend gezellig ...," op een manier waaruit de ouders de boodschap meteen begrijpen: het was ontzettend saai. De ouders kennen hun zoon door en door en er is geen twijfel mogelijk over wat hij bedoelt. De vraag is dus steeds:

- Wat is de oorspronkelijke boodschap?
  - De bedoeling van de schrijver

De schrijver van de nieuwtestamentische brief zegt wat hij bedoelt te zeggen; een andere uitleg is een onjuiste uitleg. De enige mogelijkheid om tot een andere bedoeling met de tekst te komen is dat we hem verkeerd begrijpen of moedwillig verdraaien; we moeten goed bij onszelf nagaan wat onze aannames zijn, onze veronderstellingen. Die moeten we zo veel mogelijk aan de kant zetten.

- Een voorbeeld: over de geruisloze overgang van Paulus' focus op de gemeenschap van gelovigen naar "thuis" (Ef. 5:18-23, zie onder 3.2.2.2) zeiden we dat deze waarschijnlijk betekenisvol was. Daarmee zeggen we in feite dat we menen in de gedachten van de schrijver te kunnen kruipen. We menen dat hij iets opzettelijk op een bepaalde manier geschreven heeft, namelijk om zijn boodschap te verrijken. Maar is dat ook werkelijk het geval? Dat moeten we uit de directe context kunnen aantonen of anders uit onze kennis van de schrijver, zoals

we hem uit al zijn geschriften hebben leren kennen. Anders blijft het een vermoeden. Van zo'n vermoeden mogen we nooit zeggen dat we het van de Here ontvangen hebben, ook niet na veel gebed. (We willen verklappen waarom we de "stippellijn" in Paulus' betoog betekenisvol vinden: hij geeft daarmee – volgens ons – aan dat "thuis" en gemeente verband hebben met elkaar, dat gezinsleven waarin de volheid met de Heilige Geest voortdurend wordt nagestreefd belangrijk is voor de bouw en de kracht van de gemeente.)

- Het begrip van de ontvangers

Hoe moeten de eerste ontvangers van de brief hem begrepen hebben? Die vraag dwingt ons naar de juiste interpretatie en leidt ons ook in de richting van de juiste toepassing. Maar het is niet altijd mogelijk de tekst één-op-één om te zetten in woorden en daden voor christenen van hier en nu. Krijg je per ongeluk een brief in de bus die gericht is aan de vorige bewoners, dan lees je hem niet eens. Is het een brief van je beste vriend de Postcodeloterij, dan gaat hij ongelezen de oudpapierbak in (bij ons). Maar nu is het een brief van Paulus "... aan de heiligen en getrouwen/gelovigen in Christus Jezus die ... zijn". We zijn de brief gaan beschouwen als behorend tot de canon van de Bijbel, Gods geschreven Woord aan de mensheid. En daarom is de brief ook aan ons gericht. Toch bevat de brief elementen van tijd, cultuur en gelegenheid die niet meer voor ons gelden. We hebben daarom criteria opgesteld voor wat zeker voor ons geldt. Dit hebben we "directe toepassing" genoemd. Deze criteria behandelen we in 3.4.3. Wat niet direct toepasbaar is, noemen we "indirecte toepassing", wat wil zeggen dat we gaan proberen om de tekst, zoals hij gold in de bepaalde tijd en cultuur, te "vertalen" naar hier en nu. Dit werken we uit in 3.4.4.

- **Elimineren**
Onder 3.2.2.4, bij de behandeling van moeilijke passages, stelden we voor om zoveel mogelijk interpretaties te noemen en als we erachter komen dat een interpretatie niet plausibel is, die weg te strepen, te elimineren, zodat we er uiteindelijk maar een paar overhouden. Hetzelfde geldt voor de toepassing, wanneer we zoeken naar wat de boodschap van de schrijver is en hoe de ontvangers zijn brief begrepen moeten hebben.

3.4.3 Directe toepassingen

Zoals gezegd bevatten nieuwtestamentische brieven elementen van tijd en cultuur, waardoor sommige gedeelten wel algemeen geldend zijn en andere niet. Wanneer geldt een Bijbeltekst uit een nieuwtestamentische brief voor alle christenen van alle tijden? Het overkoepelende principe of criterium voor het antwoord op deze vraag willen we vatten in twee begrippen: normativiteit en universaliteit

- **Normativiteit**
Wanneer is iets een algemeen geldende norm? We willen dat vaststellen door normativiteit weer op te splitsen in twee eigenschappen:
  - **Moraliteit**
    - Behandelt de schrijver onderwerpen met betrekking tot gedrag, houding, karakter of gerichtheid/gezindheid, dan zijn ze normatief, algemeen geldend en dus direct toepasbaar.
  - **Vergelijkbare omstandigheden**
    - Zijn de omstandigheden waarin de tekst geschreven werd vergelijkbaar met de onze, dan is de boodschap normatief. Dit is lastiger vast te stellen dan moraliteit en hierover zal onder gelovigen altijd gediscussieerd worden. Vinden

we zo'n discussie in Handelingen 15, waarbij de uitkomst zou zijn dat besnijdenis niet normatief is? Nee, hier gaat het niet om omstandigheden, maar om een veel dieper gelegen onderwerp, namelijk het kenmerk om bij Gods volk te behoren. De conclusie is dat besnijdenis geen kenmerk is om bij Gods volk te horen. Wat interessant is, is dat uit deze discussie weer andere onderwerpen voortvloeien. We komen daarop terug onder 3.4.4.

- Universaliteit

Gaat de tekst over een onderwerp dat door de hele Bijbel heen consequent dezelfde betekenis heeft? Dan geldt de tekst voor alle christenen van alle tijden en is direct toepasbaar.

3.4.4 Indirecte toepassingen

Sommige onderwerpen hebben geen moreel karakter. Kijken we bijvoorbeeld naar de uitkomst van de discussie in Handelingen 15: onthouding van hetgeen de afgoden geofferd is, van bloed, van het verstikte en van hoerij, dan valt op het eerste gezicht alleen hoerij onder moraliteit. Een grondige studie moet uitwijzen of ook andere elementen uit dit rijtje betrekking hebben op moraliteit. Zo niet, dan kan er het volgende aan de hand zijn:

- Cultuurgebonden toepassingen

Van het onderwerp kan niet gezegd worden dat er een algemene norm voor geldt, wanneer het bepaald wordt door de heersende cultuur waarin de tekst geschreven is; die cultuur verschilt dan zodanig van de onze, dat de tekst niet direct toegepast kan worden, maar misschien wel indirect. Het onderwerp kan voorzichtig "vertaald" worden naar hier en nu. Er zal altijd discussie zijn onder bijbeluitleggers over wat cultuurgebonden is en wat niet. Paulus geeft een voorbeeld van een "hogere wet" (Romeinen 14), die laat zien hoe we ons moeten opstellen als er verschil van mening is over wat wel en wat niet mag of moet.

- Niet vergelijkbare omstandigheden
 Afgezien van de cultuur zijn er andere oorzaken die de omstandigheden waaronder de tekst is ontstaan zo anders maken dan die waarin wij ons bevinden. De tekst is dan niet direct toe te passen. Ook dan proberen we het onderwerp voorzichtig te "vertalen" naar hier en nu. Misschien ligt er achter de gedachte in de tekst wel een hoger, algemener principe, dat we wel kunnen toepassen, zoals we bij cultuurgebondenheid bespraken.

3.4.5 Extraherende toepassingen

Directe toepassing kan zowel betrekking hebben op de Here Jezus – in dat geval is Hijzelf het onderwerp in de tekst – als op geestelijke groei. Maar nieuwtestamentische brieven geven ook indirect een schat aan informatie. We halen die informatie dan los uit de context, oftewel, we extraheren de informatie en stoppen deze als het ware in onze geestelijke bagageruimte. Deze kan betrekking hebben op

- de Here Jezus
 Bijvoorbeeld: we kennen de Heilige Geest als voorbidder, maar uit de brief aan de Hebreëen blijkt dat de Here Jezus Zelf ook voortdurend voor Gods kinderen pleit. Wat is dit pleiten van de Here Jezus? Verschilt het van het pleiten van de Heilige Geest? Onderzoek daarnaar levert inzichten op over de Here Jezus. Het onderwerp van het betreffende Bijbelgedeelte mag dan wel niet direct de Here Jezus zijn, wel geeft het stuk belangrijke informatie over Hem, die we nodig hebben in onze dagelijkse wandel met de Here.
- onderwerpen met bredere betekenissen
 Bijvoorbeeld: het beeld van de tempel in 1 Corinthiërs vraagt om een studie over hoe dit in het Nieuwe Testament gebruikt wordt en wat de relatie is met de tempel in het Oude Testament.

- praktijkgerichte theologie

Uit de brieven zijn allerlei theologische onderwerpen te extraheren. Het is de schrijver er niet om te doen geweest zijn theologische standpunten aan zijn lezers kenbaar te maken, maar hij spreekt wel vanuit zijn theologie. We kunnen hier een aparte studie van maken en zien of wij onze eigen theologie dientengevolge moeten aanpassen. Waar we voor moeten waken is dat we onze theologie in de tekst gaan "inlezen". Een goede check of we dat doen, is, dat we al gauw andere Bijbelboeken nodig hebben om onze interpretatie van het gedeelte in de te bestuderen brief te staven. We zeggen dan netjes dat we Schrift met Schrift vergelijken, maar eigenlijk zijn we onszelf aan het misleiden. Schrift met Schrift vergelijken is een wezenlijk onderdeel bij Bijbelstudie, maar is niet zonder gevaren en vereist vaak kennis van de oorspronkelijke taal.

4. Bijbelstudie

4.1 Individueel

4.2 Groepsgewijs

4.1 Individueel

Een vraag die veel gesteld wordt is of we individuele Bijbelstudie moeten scheiden van momenten in de dag van persoonlijke devotie, ook wel "stille tijd" genoemd. Het antwoord is ook persoonlijk, er zijn geen regels voor. [Douglas Stuart \(1:06:35\)](#) zegt dat er geen verschil hoeft te zijn, maar dat "stille tijd" wel een moment bij uitstek is om de "dus-vraag" te stellen. Je leest een Bijbelgedeelte, je verdiept je erin, maar dan moet altijd de vraag komen: "Dus ..." Met andere woorden, wat doe je ermee vandaag, of voor de rest van je leven?

Een andere vraag is of contextuele Bijbelstudie niet meer iets voor mannen is en voor vrouwen belangrijker is hoe een tekst hen aanspreekt. Het is misschien wel de praktijk, maar het hoeft niet zo te zijn. Iedere gelovige moet leren dat een Bijbeltekst zegt wat hij zegt, ongeacht hoe deze hem of haar aanspreekt. Wat we wel in de gaten moeten houden is de levensfase van de gelovige. Mogen we van een jonge moeder verwachten dat zij een half uur per dag contextuele Bijbelstudie doet? En waarschijnlijk lukt het de jonge vader ook niet. En wat mogen we van een scholier van vijftien verwachten?

Een oplossing voor de spanning die de noodzaak van Bijbelstudie met zich mee kan brengen, is planning. Je maakt bijvoorbeeld een planning voor het komende half jaar voor persoonlijke Bijbelstudie. Je wilt een brief doornemen en misschien een boek uit het Oude Testament, of ook een evangelie, afhankelijk van de tijd die je ervoor kunt reserveren. Vervolgens maak je een niet al te ambitieus leesplan. Als je ordelijk werkt, kun je altijd terugkomen op je studie van een Bijbelboek, zelfs als er jaren tussen zitten. Bijbelstudie is een levenslang project. Voor tieners zou een beloning verbonden kunnen worden aan het zich houden aan een leesplan.

4.2 Groepsgewijs

Bijbelstudie met groepen kan op verschillende manieren gedaan worden, maar is hoe dan ook onmisbaar. Twee zien meer dan een en studie met een groep voorkomt eenzijdigheid en interpretatie vanuit de eigen theologie, aannames, veronderstellingen en vooroordelen. Maar groepsbijbelstudie kent ook gevaren. Je hebt in een groep altijd prominente figuren en achtergrondfiguren. Je hebt mensen met een goede babbel en stille mensen. Je hebt ervaren christenen en mensen die net tot geloof zijn gekomen, mensen met een hoge opleiding en mensen die minder hoog opgeleid zijn, technenuten, artiesten, filosofen, grootouders en tieners. Hoe vangen we dat op en hoe geven we Bijbelstudie met een groep vorm? Het doel van groepsbijbelstudie is niet zozeer een lezing, maar het beoefenen van opbouwende gemeenschap in Christus. Met dit doel voor ogen is het makkelijker om een groep te vormen van een beperkt aantal personen, die zich dan ook aan dat doel kunnen toewijden.

We willen een voorstel doen.

- Gaven van onderwijs

We geloven dat de Here gaven geeft van de Heilige Geest om te onderwijzen (Ef. 4:11). Meestal worden deze wel onderkend bij sommige personen binnen een gemeenschap van gelovigen. We noemen ze hier de leraren. De leraren krijgen een leidende functie bij gezamenlijke Bijbelstudiesessies.

- Voorbereiding

De gemeenschap van gelovigen bereidt een nieuwtestamentische brief voor. Afhankelijk van de grootte en samenstelling van de gemeenschap wordt zij al of niet in kleinere groepen gesplitst.

- Inleiding

De leraren geven tijdens Bijbelstudiebijeenkomsten korte inleidingen. Vragen over het te behandelen gedeelte

kunnen van tevoren bij de leraren ingeleverd worden. De leraren kunnen ook van tevoren een door hen opgestelde vragenlijst uitdelen, maar dit is af te raden, omdat zodoende de deelnemers al gauw de gedachten van de leraren wordt opgedrongen. Tijdens de samenkomst kunnen vragen opdoemen, die bij dezelfde gelegenheid of de volgende behandeld worden, afhankelijk van de beschikbare tijd. De leraren hoeven niet per se zelf de gespreksleiders te zijn; misschien zijn weer andere gelovigen geschikter voor deze rol.

- **Aanvullingen en vragen**

Een volgende bijeenkomst kan ook geheel in het teken staan van vragen, alsook aanvullingen. Er kan op toegezien worden dat bij deze samenkomst geen mensen buiten de boot vallen. Desnoods worden gespreksronden georganiseerd. Ook kan elke deelnemer van tevoren een opdracht meegekregen hebben, die hij of zij tijdens deze bijeenkomst uitvoert.

- **Hulp van bijbelgeleerden**

Voor de uitleg en/of toepassing van sommige Bijbelgedeelten zal het nodig zijn om externe hulp aan te boren. Er kunnen contacten gelegd worden met bijbelgeleerden in binnen- en buitenland, aan wie de lastige of controversiële passages worden voorgelegd. De uitkomst wordt aan de groep voorgelegd.

- **Van groter geheel naar detail en weer terug**

Bij de gezamenlijke bestudering van een nieuwtestamentische brief is het raadzaam om allereerst uitgebreid stil te staan bij de historische en literaire context van de brief als geheel. Is er verschil van inzicht wat de structuur van de brief betreft, dan kan in de gaten worden gehouden welke de consequenties zijn voor de interpretatie, wanneer de verschillende denklijnen gevolgd worden en ook de invloed die deze interpretaties hebben op de toepassing. In ieder geval wordt een soort in-en-uitzoom-

beweging gemaakt: van het grote geheel naar de details en weer terug. We bekijken de brief als geheel, proberen de structuur te ontdekken, bekijken de afzonderlijke delen, bestuderen de paragrafen, analyseren de zinsconstructies en zoeken naar betekenissen van woorden en gaan dan weer terug, om te zien of alles op zijn plaats valt met een bepaalde interpretatie, of dat onze interpretatie juist wringt met de context en aanpassing behoeft.